

НАСТАВА НА ДАЉИНУ – ПРАЋЕЊЕ НАПРЕДОВАЊА И ВРЕДНОВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

Како се вреднује рад ученика?

Оцењивање ученика регулисано је Законом о основама система образовања и васпитања и релевантним правилницима. У овим регулативама се прописује две врсте оцењивања: сумативно и формативно. У образовној пракси до сада је тежиште било на сумативном оцењивању.

Праћење и оцењивање ученика у условима остваривања наставе на даљину

Почев од уторка, 17.03.2020. године, у складу са одлукама Владе Републике Србије, за ученике је организована настава на даљину. У таквим условима образовно-васпитни систем, који функционише у условима редовне наставе у учионицама, сели се у „хипер“ простор. То свакако подразумева промену постојеће праксе, али и прихватање промењене парадигме учења и наставе и од свих учесника (наставника, родитеља и ученика) захтева промену дирекције у раду, додатна улагања, дисциплинованост, сарадњу и преузимање одговорности за рад. Осим тога, у насталим околностима настава поприма другачије облике и захтева већу интерактивност учесника коришћењем електронских медија. Таква реализација наставе захтева и другачије начине оцењивања што значи пре свега **померање фокуса са сумативног - на формативно оцењивање.**

Шта је формативно праћење и оцењивање и зашто је важно?

Формативно оцењивање је оцењивање у току процеса учења. Оно је у функцији развоја и напредовања јер усмерава ученике на одређене циљеве, садржаје и подстиче их на наредне кораке у развоју. Зато је формативно праћење и оцењивање немогуће без повратне информације коју наставник даје ученику. Формативно оцењивање треба да омогући ученику да постане самосталнији у учењу, да разуме шта се од њега тражи, али и да самостално прати, регулише, вреднује и унапређује процес свог учења. На пример, увођење вежби у којима ученици међусобно процењују радове и активности развија критичко мишљење код ученика и уједно доприноси разумевању постојања и примене критеријума и стандардизације што ће у будућности бити саставни део њиховог живота и рада.

Формативно праћење и оцењивање има превентивну функцију. Уколико се спроводи благовремено и на адекватан начин спречава појаву неуспеха. Стога формативно оцењивање треба да буде уграђено у све активности наставног процеса и свакодневну комуникацију између наставника и ученика. Формативно праћење и оцењивање посебно добро подржава развој кључних и

међупредметних компетенција попут комуникације, сарадње, читалачке писмености, предузимљивости, дигиталних компетенција и др.

На који начин се може применити формативно оцењивања у току наставе на даљину?

Један од начина да се успешно реализује настава и изврши формативна процена у оквиру учења на даљину јесте примена пројектног учења. Пројектна настава је у служби учења које активира ученика да у великој мери самостално, конструктивно истражује, поставља циљеве, сарађује, комуницира и размишља унутар реалних, животних ситуација. Технике процене исхода пројектног учења су разноврсне, а најчешће су самопроцена и рефлексивна (преиспитивање и освешћивање процеса учења), вршњачка процена и портфолио ученика. Други могући начин је базиран на веб играма које подржавају развој сложенијих облика мишљења и креативних вештина, а оцењивање засновано на играма може да има формат једноставних квизова, али и да укључи сложеније методе процене које на пример оцењују способности решавања проблема. Постоји и много других форми и алата погодних за формативно оцењивање рада ученика и може да подразумева задатке као што су нпр. есеји, развој постера, коришћење електронске поште, виртуелни групни рад, Скајп или Вибер интервјуи, ППТ презентације, истраживачке задатке, играње улога у виртуелној учионици, ученички портфолио, сачињавање индивидуалних планова каријерног развоја и сл. У том случају ученици преузимају главну улогу и одговорност за учење, а наставници воде и олакшавају процес пружајући подршку за ученичку самопроцену и вршњачку процену ученика које утичу на ефектно учење ученика.

За организовање наставе, праћење напретка и оцењивање ученика уз помоћ инфо-комуникационих технологија на веб страници Завода за унапређивање образовања и васпитања, као и на веб страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС могуће је наћи **алате за интеракцију, развој квизова и упитника и алати за сарадњу и дељење** који значајно могу да олакшају рад наставника када је у питању вредновање исхода учења.

Један од начина који посебно препоручујемо у условима даљинског учења јесте **електронски портфолио (е-портфолио)** ученика који представља збирку ученичких радова која приказује резултате које је ученик постигао кроз разне активности у наставном процесу (нпр. есеји, постери, фотографије, видео и аудио записи, уметничка дела које је креирао ученик). Он садржи разноврсне информације које документују искуства и развој компетенција ученика. Тако је организован да користи ученицима, наставницима и родитељима/старатељима да прате његов рад и напредовање.

Имајући у виду низ добити које се дугорочно остварују кроз употребу е-портфолија, једна од највећих је што омогућава **ученику да буде партнер наставнику у раду и оцењивању. На тај начин он преузима одговорност за учење и постаје активан учесник у остваривању образованих циљева.**

Постоје различити алати који су доступни на Интернету, а који обезбеђују лако креирање е-портфолија, олакшани преглед и употребу попут алата под именом Мухара.

Препоруке за оцењивање у постојећим условима реализације наставе на даљину и наредни кораци

Сумативно и формативно оцењивање су део јединственог процеса оцењивања заснованог на унапред утврђеним критеријумима. Електронски дневник поред сумативних оцена има предвиђена поља за уношење формативних процена.

Све квалитетне формативне оцене и увиди наставника у току имплементације наставе на даљину могу бити значајно искоришћени за сумативно оцењивање на крају наставне године. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања у оквиру своје надлежности и програма подршке школама ће припремити упутство и чек листе које наставницима могу да помогну да сумирају формативне процене прикупљене у периоду реализације наставе на даљину. Поред тога, наставници коришћењем алата за прављење упитника и квизова могу да креирају кратке тест форме са задацима вишеструког избора и кратког одговора. Уз ове информације као и информације које се могу добити употребом есејских и пројектних задатака и евентуалним електронском комуникацијом у реалном времену преко Скајпа и Вибера, може се доћи до превазилажења препрека за добијање сумативне оцене за период похађања наставе на даљину.

Успешан завршетак школске године у измењеним околностима и закључивање оцена на крају другог полугодишта умногоме зависе од развоја постојеће ситуације. Иако се у министарству надају да ће се ситуација нормализовати и да ће ученици бити у могућности да се врате у клупе пре завршетка школске године, ипак се морамо припремити и за неповољнији сценарио. У случају да ситуација не дозволи повратак ученика у клупе, коначне закључне оцене ће бити засноване на резултатима које су ученици постизали током целе године, на активном учешћу у онлајн окружењу, повратној информацији од ученика након праћења ТВ лекција (часова) и других образовних садржаја, електронског портфолија ученика или других начина евидентирања рада ученика и белешки које воде наставници до којих могу доћи кроз различите врсте размене продуката (домаћи задаци, структурна вежбања и провере, есеји, пројекти, презентације, цртежи и др.) које ученици могу достављати наставницима путем мејла (слике, фајлови) или у оквиру одабране онлајн платформе.

Описане поступке праћења и вредновања је могуће применити за највећи део популације ученика. Ипак, постоји и мањи број ученика који није у могућности да учествују у интерактивној, електронској комуникацији. За такве ученике, у овом тренутку, школе су у обавези да обезбеде штампане материјале или коришћење расположивих школских ресурса (нпр. таблета које су добијале школе/ученици). Министарство ради на томе да преко разредних старешина и школа установи тачан број таквих ученика. Након тога ће бити развијене и друге стратегије за њихову подршку у складу са развојем ситуације. Коначне одлуке ће бити донете на бази тачних података о броју и локацији таквих ученика.

У сваком случају, постојеће околности треба искористити максимално да се извуку лекције за даљи рад и у том смислу министарство ће паралелно са решавањем постојећих изазова прикупљати релевантне податке које ће допринети развоју образовног система у будућности.